

7. ПОДОВЖЕННЯ ПРИГОЛОСНИХ

1. Подвоєння приголосних, що передається на письмі двома однаковими літерами, залежить від різних причин. Найчастіше це пояснюється **словотворенням**, коли збігаються кінцеві та початкові літери різних частин слова (морфем):

1) префікса та кореня: *беззахисний, віддати, оббігти, ззаду*;

2) префікса та префікса: *возз'єднання, возз'єднаний, змолоду*;

3) кореня або основи, що закінчується на **-н-**, і суфікса, котрий починається на **-н-**: *стінний, осінній, письменник, годинник, віконниця*;

4) основи дієслова минулого часу, що закінчується на **-с-**, і частки -ся:

пасся, розрісся, трясся, піднісся, винісся;

5) у прикметникових наголошених суфіксах **-анн-**, **-енн-**:

неоцінений, старанний, страшений, здоровенний, священний (пор. *священик*);

6) в іменниках, утворених від прикметників з подвоєним -н-:

старанність (старанний), кіннота (кінний), численність (численний).

Якщо ж іменник утворений від дієприкметника (у дієприкметниках суфіксальний приголосний **-н-** у сучасній українській мові не подовжується), то подвоєння приголосного **-н-** в ньому немає: *відданість (відданий), завершеність (завершений)*.

Усі випадки морфол-го подвоєння приголосних закріплюються укр. орфографією. Подовження наявне також у словах *ссати, виссати, ссавець* (та інших), в яких у давн-рус. мові між приголосними вживався слабкий редукований (*съсати*).

2. Подовжено вимовляються

1) [Ц':] на місці **-тьс(я)**: *робиться* [р'оби'ц'а], *сниться* [сн'иц'а];

2) [Ц':] на місці **-чц-**: *ручці* [ру'ц'і], (у) *річці* [рі'ц'і];

3) [Ц:] на місці **-тч-**: *коритце* [кори'ц'е^н];

4) [Ч:] на місці **-тч-**: *заквітчана* [закв'іч'ана];

5) [Ч:] на місці **-тш-**: через [чш]: *коротший* [кор'оч'ий];

6) [Ш:] на місці **-сш-**: *приніши* [при'ніш'и];

7) [Ш:] на місці **-зш-**: через [жш]: *без шуму* [бе^нш'уму];

- 8) [Ж:] на місці **-зж-:** *зжити* [ж:їти^е];
9) [С':] на місці **-шс-:** *смієшся* [см'їєс':а];
10)[С:] на місці **-зс-:** *з салом* [с:алом].

3. Слова іншомовного походження (див. окрему стор.)

4. **ФП** - приголосні [д, т, з, с, ц, л, н, ж, ч, ш] (де ти з'їси ці лини + ж, ч, ш = шиплячі) вимовляються і передаються на письмі двома однаковими буквами тільки між голосними:

1) перед **Я, Ю, І, Є** в усіх відмінках іменників сер. роду 2-ої відміни (крім родового множини): *завдання, знаряддя, обличчя, АЛЕ завдань, знарядь, облич.* Якщо в род.мн. **-ів**, то подовження зберігається: *відкриттів, почуттів*;

2) перед **Я, Ю, І, Є** в усіх відмінках деяких іменників чол. та жін. роду 1-ої відміни (крім род. мн. з закінченням **-ей**): *рілля, суддя, стаття (АЛЕ статей)*;

3) перед **Ю** в орудному відм. однини іменників жін. роду однини 3-ої відм., якщо в наз.відм. їх основа закінчується на один м'який або шиплячий приголосний: *сіль - сіллю, мазь - маззю, річ - річчю, тіль - тінню, АЛЕ молодість - молодістю, кров - кров'ю, матір - матір'ю*;

4) перед **Ю, Є, Я** в деяких прислівниках типу *попідвіконню, попідтинню, востаннє, спросоння, зрання, навмання*;

5) у деяких особових формах дієслова лити(-ся): *ллю, ллєш, ллють, ллється*, а також у похідних *виллю, наділлю, переллю* та ін.

ПОДОВЖЕННЯ У СЛОВАХ ІНШОМОВНОГО ПОХОДЖЕННЯ

- СУМ зберігає подовження у таких словах:

1. власні назви та похідні слова

- Марокко, Міссурі, Андорра, Голландія, Калькутта, Філіппіни, Ніцца,
- марокканський, ніццький

2. прізвища й імена

- Шіллер, Діккенс, Лессінг, Руссо, Ганнібал, Россіні, Одисей
- Бетті, Джонні, Кассандра
- Ганна, Алла, Геннадій, Віссаріон, Аполлон

Подовження немає

1. загальні назви

- грип, клас, група, бароко, бравісимо, акорд, шасі, каса, комісія, маса, хобі, сума, інтермецо, лібрето, беладона

АЛЕ ! В деяких словах подвоєння зберігається

- булла, бонна, ванна, вілла, мадонна, манна, панна, тонна, нетто, брутто, мотто, пенні, мірра

2. при збігу однакових приг-их префікса та кореня

- імміграція (але еміграція), інновація, ірраціональний, контрреволюція, сюрреалізм